

De prevalentie en determinanten van bezoek van partners, kinderen, familie en vrienden aan Nederlandse gedetineerden: de rol van sociale netwerkkenmerken en criminele geschiedenis

MARIA BERGHUIS^a,
HANNEKE PALMEN^b &
PAUL NIEUWBEERTA^c

Panopticon, 42 (2), 129-148
© 2021 Maklu | ISSN 0771-1409 | Maart 2021

- a Promovendus, Afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden (corresp.: m.l.berghuis@law.leidenuniv.nl)
- b Universitair Hoofddocent, Afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden
- c Hoogleraar, Afdeling Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden

PREVALENCE AND DETERMINANTS OF VISITS FROM PARTNER, CHILD(REN), FAMILY AND FRIENDS IN DUTCH PRISONS: THE ROLE OF SOCIAL NETWORKS AND CRIMINAL HISTORY

Scholarship has shown that visitation is an especially important experience for inmates and can have a beneficial impact on life after release. Receiving visits in prison, however, is not self-evident. This study uses data from a nationally representative sample of adults incarcerated in the Netherlands (N=4.376) to estimate the prevalence of, and identify determinants for, visits from partner, child(ren), family and friends. Consistent with expectations from social support theory, results indicate that having a strong social network is associated with visitation. Inmates who are older, have a non-Western background and have short prison stays are less likely to be visited. Unexpectedly, the type of offense and incarceration history were less predictive of prison visits, although results differed across visitor types. Implications of these findings for prison administrators and research are discussed.

Keywords: visitation, prison experiences, social ties

Kernwoorden: bezoek, detentie, sociale steun

1. INLEIDING

Gedetineerden in Nederland hebben recht op één uur bezoek in de week. Dit bezoekrecht wordt als belangrijk gezien omdat het ontvangen van bezoek één van de voornaamste manieren is om tijdens de detentieperiode contact te kunnen onderhouden met het sociale netwerk van buiten. Door het ontvangen van bezoek kunnen relaties onderhouden worden, of zelfs hersteld of verbeterd worden, wat niet alleen van belang is voor het welzijn tijdens detentie, maar ook voor het leven na detentie. Onderzoek toonde bijvoorbeeld aan dat gedetineerden die bezoek ontvangen meer toegang hebben tot hulp bij het vinden van een baan of het bieden van huisvesting (BRUNTON-SMITH & MCCARTHY, 2017), meer emotionele steun in

de periode na vrijlating (HICKERT et al., 2019) en een kleinere kans op recidive (MITCHELL et al., 2016) dan gedetineerden die geen bezoek ontvangen tijdens detentie. Gedetineerden die bezoek in detentie krijgen ontvangen bovendien meer emotionele steun in de periode na vrijlating, en hebben minder kans in een sociaal isolement terecht te komen (COCHRAN & MEARS, 2013; MOERINGS, 1978). Kortom, het onderhouden van bestaande contacten tijdens detentie via bezoek is belangrijk omdat het kan bijdragen aan een succesvolle re-integratie.

Ondanks het belang van bezoek voor gedetineerden, ontvangt lang niet elke gedetineerde bezoek tijdens zijn of haar detentieperiode. Eerdere studies in Nederland toonden aan dat een substantieel deel van de gedetineerden – rond de 36% (JANSSEN, 2000) – geen bezoek ontving, en dit beeld zien we ook in andere landen (COCHRAN et al., 2017; TEWKSBURY & CONNOR, 2012). Deze percentages verschillen echter als er gekeken wordt naar welke relatie op bezoek komt. Eerdere Nederlandse studies lieten zien dat de helft van de mannelijke gedetineerden in voorlopige hechtenis geen bezoek ontving van hun familie tijdens detentie (HICKERT et al., 2019; JANSSEN, 2000), en dat 35% van kortgestrafte mannelijke gedetineerden geen bezoek ontving van hun partner (JANSSEN, 2000). Ook ontving het merendeel van gedetineerde ouders geen bezoek van hun kinderen tijdens detentie (JANSSEN, 2000; BROUWERS & SAMPIEMON, 1988). Niet elke gedetineerde ontvangt dus bezoek, en de prevalentie van bezoek hangt bovendien af van de types bezoeker.

Gezien het belang van bezoek voor de tijd in detentie, maar ook voor het leven na detentie, is het belangrijk om te identificeren wie bezoek ontvangt tijdens detentie, en te onderzoeken welke factoren daaraan bijdragen. Kennis hierover zou het gevangeniswezen kunnen helpen om bezoek te faciliteren en daarmee wellicht de prevalentie van bezoek te verhogen. Tegelijkertijd kan onderzoek naar wie bezoek ontvangt verschillen tussen gedetineerden naar voren brengen en daarmee helpen om kwetsbare groepen te identificeren. In dit onderzoek bekijken we daarom de determinanten van bezoek bij Nederlandse gedetineerden.

Eerder criminologisch onderzoek heeft al een aantal belangrijke inzichten opgeleverd over de determinanten van bezoek. Het in Nederland dominante onderzoek op dit gebied stamt uit de jaren 70 en keek voornamelijk naar de criminele geschiedenis van gedetineerden (zoals bijvoorbeeld het type delict waarvoor iemand de detentiestraf opgelegd kreeg of het aantal eerdere detenties) om de verschillen in het ontvangen van bezoek te kunnen verklaren. Internationaal onderzoek, vaak beperkt door enkel de beschikbaarheid van registratiedata over bezoek, heeft zich voornamelijk gericht op praktische redenen gerelateerd aan bezoek (zoals de afstand die bezoekers moeten afleggen tot de inrichting; zie o.a. CLARK & DUWE, 2017; STURGES & AL-KHATTAR, 2009), en op welke demografische kenmerken van gedetineerden gerelateerd zijn aan het al dan niet ontvangen van bezoek (o.a. COCHRAN et al., 2017; TEWKSBURY & CONNOR, 2012).

Recent werd in de bezookliteratuur echter aangedrongen op het beter in kaart brengen van de heterogeniteit van bezoekers en hun bezoekerervaringen. Zo zouden individuele verschillen in sociale steun voor detentie bijvoorbeeld meegewogen moeten worden om verschillen in bezoek te verklaren (ATKIN-PLUNK & ARMSTRONG, 2018; HICKERT et al., 2019). Immers, gedetineerden met een klein netwerk ontvangen waarschijnlijk minder vaak bezoek dan gedetineerden met een groot sociaal netwerk (zie o.a. COCHRAN et al., 2017; STACER, 2012; TEWKSBURY & CONNOR, 2012). Ook zullen gedetineerden met een zwak sociaal netwerk (indien er bijvoorbeeld geen frequent contact is met familie of kinderen voor detentie) waarschijnlijk minder vaak bezoek ontvangen dan gedetineerden met hechte relaties. Deze belangrijke verschillen in sociale bindingen voor detentie zijn nog niet eerder op grote schaal getoetst in onderzoek naar het ontvangen van bezoek (BERGHUIS et al., 2020b).

In Nederland zijn er de laatste jaren veel ontwikkelingen geweest omtrent bezoekregelingen in de gevangenissen (BERGHUIS et al., 2020a). In het algemeen wordt bezoek, en daarmee het onderhouden van het sociale netwerk, als steeds belangrijker gezien, en vanuit dit

beseft is er een aantal initiatieven geweest om bezoek te stimuleren (bijvoorbeeld het project gezinsbenadering, DIENST JUSTITIËLE INRICHTINGEN, 2018). Het bestaande Nederlandse onderzoek dateert echter van ruim voor bovengenoemde ontwikkelingen. Bovendien is het ontvangen van bezoek in Nederland enkel op kleine schaal onderzocht, voornamelijk beschrijvend van aard en vooral gericht op specifieke populaties, zoals bijvoorbeeld kortgestrafte, mannelijke gedetineerden (JANSSEN, 2000), gedetineerde moeders (WOLLESWINKEL, 1997) of mannen in voorlopige hechtenis (HICKERT et al., 2019). In het huidige onderzoek willen we daarom allereerst een actueel beeld schetsen van de hoeveelheid gedetineerden in Nederland dat bezoek ontvangt, en van wie zij bezoek ontvangen. Vervolgens tracht het huidige onderzoek na te gaan welke sociale netwerkkenmerken en welke kenmerken van iemands criminele geschiedenis geassocieerd zijn met het ontvangen van bezoek tijdens detentie.

1.1 Determinanten van bezoek: theoretische perspectieven en eerder onderzoek

De theoretische basis voor dit onderzoek kan gevonden worden in de sociale steuntheorie (LIN, 1986; CULLEN, 1994) en de labellingtheorie (BECKER, 1963; GOFFMAN, 1963). Redenerend volgens de sociale steuntheorie kan verondersteld worden dat kenmerken van het sociale netwerk belangrijk zijn voor het ontvangen van bezoek in detentie. Op bezoek gaan bij iemand in detentie is niet vanzelfsprekend. Naast emotioneel belastend, kan het brengen van een bezoek aan een penitentiaire inrichting praktische moeilijkheden met zich meebrengen (mensen moeten vaak ver reizen of vrij nemen van werk of school), of financieel belastend zijn, vanwege soms hoge reiskosten. Ondanks deze obstakels komen sommige familieleden en vrienden toch op bezoek. De sociale steuntheorie veronderstelt dat bezoekers met een sterke relatie tot de gedetineerde (zij die bijvoorbeeld veel contact hadden voor detentie) meer bereid zijn dan bezoekers met een minder sterke relatie met de gedetineerde om te investeren in de relatie met de ingeslotene. Zij zullen eerder bereid zijn ondersteuning te bieden, zelfs als dat veel inspanning vereist of emotioneel belastend is (VAUX, 1988).

Dit beeld wordt ook bevestigd door recent onderzoek, dat aantoonde dat gedetineerden die al voor detentie (goede) relaties hadden, een hogere kans hadden om bezoek te ontvangen tijdens detentie (ATKIN-PLUNK & ARMSTRONG, 2018; HICKERT et al., 2019). Deze effecten zijn wel verschillend in sterkte voor verschillende types bezoekers. Amerikaans onderzoek liet bijvoorbeeld zien dat dit vooral geldt voor het gezin (partner of kinderen) en de familie (ARDITTI, 2003; LA VIGNE et al., 2016). Dit zijn ook de relaties waarop gedetineerden na detentie vaak op kunnen leunen (BRUNTON-SMITH & MCCARTHY, 2017). Kortom, de kenmerken van sociale relaties voor detentie zijn volgens de sociale steuntheorie bepalend voor het al dan niet ontvangen van bezoek.

In Nederlands onderzoek naar bezoek aan gevangenen was de labellingtheorie de dominante invalshoek als het ging om het verklaren van verschillen in het ontvangen van bezoek: de oorzaak van het niet ontvangen van bezoek wordt volgens deze theorie gezocht in het stigmatiserende effect van de criminele geschiedenis van een gedetineerde. De labellingtheorie stelt dat sommige gedetineerden te maken krijgen met (extra) discriminatie of stigmatisering door het/de strafbare feit(en) die ze hebben gepleegd (GOFFMAN, 1963). In lijn hiermee is de verwachting dat gedetineerden minder vaak bezoek zullen ontvangen naarmate het stigma rondom het gepleegde delict groter is. Ook de detentiegeshiedenis (hoe vaak iemand heeft vastgezet) en de huidige situatie (hoe lang iemand vastzit) wordt verwacht een rol te spelen bij het ontvangen van bezoek.

Zo heeft eerder onderzoek bijvoorbeeld aangetoond dat zedendelinquenten minder vaak bezoek ontvangen dan andere gedetineerden (COCHRAN et al., 2015). Ander onderzoek wijst uit dat plegers van bepaalde misdrijven, zoals zedendelicten, vaak gezien worden als monsterlijk of gevaarlijk (TEWKSBURY, 2012), en dat het stigma rondom dit soort delicten dus

waarschijnlijk sterker is. MOERINGS (1978) stelt in zijn proefschrift dat sociale banden zelfs helemaal kunnen worden beëindigd doordat een gedetineerde een bepaald misdrijf heeft gepleegd. Eerder onderzoek liet bovendien zien dat de reactie van sociale relaties ook verschillend kan zijn voor gedetineerden die voor het eerst of al meerdere keren in detentie instroomden: in het geval van een eerste detentiestraf bleek de omgeving sneller geneigd om relatief mild te reageren op de omstandigheden, bijvoorbeeld door empathie te tonen of steun te bieden door op bezoek te komen (MOERINGS, 1978). Naast het type delict en het aantal eerdere detenties, kan ook de detentieduur de reacties van de omgeving beïnvloeden. Wanneer een lange straf wordt opgelegd, zal het vermoedelijk gaan om een ernstig vergrijp, en dat zal sneller aanleiding geven tot een stigmatiserende reactie van het netwerk (MOERINGS, 1978), en dus minder bezoek, dan in gevallen waarbij een kortere detentiestraf is opgelegd. De empirische bevindingen met betrekking tot detentieduur zijn echter niet zo eenduidig. Terwijl sommige studies vinden dat een lange straffengte samenhangt met minder bezoek (o.a. COCHRAN et al., 2015), vinden andere studies dat een langere detentieduur juist gerelateerd is aan meer bezoek (o.a. COCHRAN et al., 2017).

Internationaal onderzoek laat over het algemeen ook zien dat gedetineerden die ernstige misdrijven hebben gepleegd en een uitgebreide criminele geschiedenis hebben, minder vaak bezoek ontvangen (zie o.a. COCHRAN et al., 2017; TEWKSBURY & CONNOR, 2012; STACER, 2012). Opvallend daarbij is wel dat er verschillen worden gevonden voor verschillende types bezoekers. CONNOR en TEWKSBURY (2015) vonden bijvoorbeeld dat zedendelinquenten in vergelijking met andere gedetineerden evenveel bezoek ontvingen van familie, maar dat zij minder bezoek ontvingen van vrienden. MOERINGS (1978) stelt eveneens in zijn onderzoek dat oppervlakkige relaties (zoals bijvoorbeeld vrienden), sneller een stigma zouden opleggen naar aanleiding van een strafbaar feit, dan minder oppervlakkige relaties, zoals een partner of moeder. Dit zou betekenen dat stigmatiserende effecten wellicht verschillend zijn voor verschillende types bezoekers.

Samenvattend wordt vanuit de sociale steuntheorie verwacht dat voornamelijk *kenmerken van het sociale netwerk* (bijvoorbeeld mate van contact en grootte van het sociale netwerk), en vanuit de labellingtheorie *de criminele geschiedenis* (zoals type delict, detentiegeschiedenis, en detentieduur) belangrijke determinanten van bezoek zijn.

1.2 Huidig onderzoek

Het huidig onderzoek beoogt eerder Nederlands onderzoek naar bezoek in gevangnissen uit te breiden door allereerst een actueel beeld te schetsen van de Nederlandse situatie omtrent bezoek. Door gebruik te maken van de onderzoeksgegevens van een landelijk survey-onderzoek in Nederland (*de Life in Custody* [LIC] studie; PALMEN et al., 2019; VAN GINNEKEN et al., 2018) zijn we in staat om dit te onderzoeken binnen de gehele Nederlandse gevangenispopulatie, bestaande uit mannen en vrouwen, in verschillende regimes, en verschillende fases van hun detentie. We sluiten bovendien aan bij recente internationale suggesties voor onderzoek door een onderscheid te maken tussen verschillende types bezoekers. Gebruik makend van multilevel logistische regressieanalyses, zullen we de volgende onderzoeksvragen beantwoorden:

- 1) Hoeveel gedetineerden ontvangen bezoek in Nederland, en van welke bezoekers (partner, kind, familie en/of vrienden) ontvangen zij bezoek?
- 2) In hoeverre zijn kenmerken van het sociale netwerk en van de criminele geschiedenis gerelateerd aan het ontvangen van bezoek tijdens detentie?
- 3) Welke kenmerken van het sociale netwerk en van de criminele geschiedenis zijn gerelateerd aan het ontvangen van respectievelijk bezoek van partner, kind, familie of vrienden tijdens detentie?

Omdat gegevens over de Nederlandse gevangenispopulatie gebruikt worden, geven we hieronder een korte beschrijving van de detentiecontext en bezoeksregelingen in Nederland.

1.3 De detentiecontext en de bezoeksregelingen in Nederlandse gevangenissen

Jaarlijks worden 33.000 mensen ingesloten in een Nederlandse penitentiaire inrichting (voortaan: PI) (DE LOOFF et al., 2018). Gedetineerden verblijven daar, in vergelijking met andere landen, relatief kort: ongeveer 60% is niet langer dan drie maanden ingesloten, en meer dan 70% wordt vrijgelaten na een verblijf van minder dan zes maanden. Nederlandse PI's kennen verschillende regimes ondergebracht in aparte units. Er zijn regimes voor voorlopige hechtenis en arrestanten, reguliere gevangenissen voor veroordeelde gevangenen en aparte voorzieningen voor mannen en vrouwen. Er zijn 'extra zorg' afdelingen voor gedetineerden die, vanwege de aard van hun delict of psychische problemen, kwetsbaar zijn. Gedetineerden met ernstige psychische problemen verblijven in psychiatrische penitentiaire inrichtingen (niet meegenomen in de LIC-studie). Er is ook een apart regime voor gedetineerden die een maatregel van twee jaar gevangenisstraf hebben gekregen voor het plegen van reeksen delicten (ISD-regime, zie MOERINGS, 2007). Ook zijn er [zeer] beperkt beveiligde regimes (Z)BBI, met meer vrijheden en soms alleen nachtelijke opsluiting (omdat gedetineerden bijvoorbeeld overdag buiten de inrichting werken). Het belangrijkste verschil tussen regimes is het type programmering (dagprogramma) dat wordt aangeboden.

Volgens artikel 38 lid 1 van de Penitentiaire beginselenwet hebben volwassen gedetineerden recht op ten minste één uur per week bezoek van familieleden of andere personen, het zogenoemde "regulier bezoek". Dit wettelijke minimum geldt landelijk voor alle soorten regimes en inrichtingen, met uitzondering van de ZBBI. Gedetineerden in dit regime hebben meer vrijheid, en kunnen bijvoorbeeld elk weekend met verlof. Het ontvangen van bezoek is voor hen daarom onderdeel van het dagprogramma. Hoewel in veel beperktere mate, is het ook mogelijk om op weekendverlof te kunnen in gesloten (maximaal zes keer per jaar) en halfopen inrichtingen (maximaal 1 keer per maand). In deze regimes blijft het reguliere bezoek echter onderdeel van het dagprogramma en is het reguliere bezoek de enige manier om familie en vrienden vaker te kunnen zien dan eens in de maand. Door de introductie van het promoveren-degraderen systeem in 2014 kunnen gedetineerden die vanwege goed gedrag in het plusprogramma geplaatst worden een extra uur bezoek per week krijgen (VAN GENT, 2013). Het plusprogramma wordt enkel aangeboden voor veroordeelde gedetineerden in het gevangenisregime (inclusief veroordeelde gedetineerden op een 'extra zorg' afdeling). Gedetineerden in voorlopige hechtenis, arrestanten regime en ISD-regime kunnen geen extra uur bezoek in de week "verdienen". De Inspectie van Justitie en Veiligheid concludeerde in 2013 dat in de praktijk gedetineerden in voldoende mate in de gelegenheid waren om regulier bezoek te ontvangen (Bos, 2013).

Naast het reguliere bezoek kunnen gedetineerden in Nederland ook ongestoord bezoek ontvangen (in Nederland wordt dit bezoek zonder toezicht [BZT] genoemd). Gedetineerden kunnen eens per maand BZT ontvangen, mits ze voldoen aan een aantal voorwaarden¹. Ook worden er extra bezoeksmomenten aangeboden voor het onderhouden van gezinsrelaties. Deze ouder-kind bezoeksmomenten vinden plaats minimaal vier keer per jaar tot maximaal twaalf keer per jaar. Voor gedetineerden die niet uit Nederland afkomstig zijn, is het moei-

1 De voorwaarden zijn: (a) de gedetineerde verblijft gedurende een aaneengesloten periode van minimaal zes maanden in een of meerdere normaal beveiligde PI's, (b) het bezoek draagt redelijkerwijs bij tot het behoud of het versterken van de band tussen de gedetineerde en de bezoeker, en is van belang voor de terugkeer in de samenleving, (c) het gaat naar het oordeel van de directeur om een hechte en duurzame relatie, en (d) het bezoek brengt de opsporing en/of de vervolging van de strafbare feiten waarvan een gedetineerde verdacht wordt of waarvoor hij/zij veroordeeld is niet in gevaar (Artikel 3.8.1 van het landelijk model 'Huisregels PI')

lijk om bezoek te ontvangen, omdat familie vaak in het buitenland woont. Er is daarom in sommige PI's de mogelijkheid om beeldcontact te hebben met familie (door Skype), maar het is aan de PI zelf of zij deze modaliteit beschikbaar stelt. Het beleid is dat Skype een aanvullende voorziening is die gericht ingezet dient te worden voor specifieke (groepen van) gedetineerden, gekoppeld aan een specifiek (re-integratie)doel². Naast deze bezoekmogelijkheden kunnen gedetineerden ook bellen met familie en vrienden. De kosten van deze gesprekken zijn voor de rekening van de gedetineerde en kunnen voor hen prijzig zijn. Naast bezoek en bellen kunnen gedetineerden ook brieven schrijven en post ontvangen. In beginsel worden alle briefwisselingen op inhoud gecontroleerd door een PI-medewerker. Eerder Nederlands onderzoek naar contact met personen buiten de inrichting laat zien dat bezoek de voornaamste manier van contact is voor gedetineerden, zelfs als ze kort vastzitten (JANSSEN, 2000).

Omdat bezoek een onderdeel is van het dagprogramma, zijn er vaste bezoekmomenten vastgelegd voor elke afdeling. In de praktijk betekent dit dat bezoekmomenten voor elke afdeling wekelijks op dezelfde dag en tijd plaatsvinden. Het reguliere bezoek vindt plaats in een bezoekzaal waar plaats is voor acht tot twintig gedetineerden en hun bezoekers. Gedetineerden mogen maximaal drie bezoekers per bezoekmoment ontvangen, maar jonge kinderen (bijvoorbeeld onder 2 jaar) worden doorgaans niet meegeteld. Bezoekers worden niet vooraf gescreend of geweigerd (tenzij een bezoeker is ontzegt vanwege het binnen brengen van verboden voorwerpen), maar bezoekers moeten wel aangemeld worden³, zich legitimeren en 'piepvrij' door de detectiepoort heen komen. In de reguliere bezoeken is lichamelijk contact tijdens bezoek beperkt, alleen bij begroeting en afscheid is contact toegestaan.

2. METHODE

2.1 Deelnemers

In deze studie wordt data gebruikt van de *Dutch Prison Visitation Study* (DPVS). Deze studie naar bezoek in Nederlandse gevangenis maakt deel uit van de LIC-studie, een landelijk survey-onderzoek naar het leefklimaat in Nederlandse penitentiaire inrichtingen (PALMEN et al., 2019; VAN GINNEKEN et al., 2018). De voor dit onderzoek ontwikkelde *Prison Climate Questionnaire* (PCQ; BOSMA et al., 2020) beoogt het leefklimaat in verschillende detentieregimes in kaart te brengen, en werd in deze studie (na instemming van gedetineerden) aangevuld met registratiedata over demografische kenmerken en criminele geschiedenis van deelnemers.

De beoogde onderzoeksgroep van de LIC-studie bestond uit alle gedetineerden die tijdens de dataverzamelingsperiode (januari tot en met maart 2017) in een Nederlandse penitentiaire inrichting verbleven (N=7.109). De onderzoekers waren in staat 6.088 gedetineerden te benaderen voor deelname aan deze studie⁴, waarvan 4.938 gedetineerden bereid waren om mee te doen aan het onderzoek. Van hen hebben 4.538 gedetineerden toestemming gegeven voor koppeling van surveygegevens aan de registratiedata. Gedetineerden

2 In verband met de COVID-19 maatregelen, is inmiddels beeldcontact beschikbaar geworden in alle inrichtingen. Ten tijde van dit onderzoek was dat nog niet het geval.

3 Gedetineerden vullen bij binnenkomst een lijst met persoonsgegevens van hun beoogde bezoekers in (zogenoemde bezoekerslijst met maximaal 10 tot 25 personen).

4 Sommige gedetineerden konden niet benaderd worden om praktische redenen (N=548), bijvoorbeeld omdat de detentieperiode beëindigd was tijdens de week van dataverzameling. Andere gedetineerden konden niet benaderd worden vanwege taalproblemen, ernstige psychologische problematiek of plaatsing in isolatie in de week van dataverzameling (N=473).

die verbleven in een open gevangenis (ZBBI) werden buiten beschouwing gelaten (N=162), omdat er geen mogelijkheden zijn om regulier bezoek te ontvangen (zie uitleg onder 1.3). De uiteindelijke onderzoeksgroep bestond uit 4.376 gedetineerde mannen en vrouwen, in verschillende detentieregimes (voorlopige hechtenis, gevangenis, extra zorgvoorziening, inrichting stelselmatig dader, arrestanten en beperkt beveiligde regime). Eerder onderzoek binnen de LIC-studie heeft de representativiteit van de onderzoeksgroep beschreven en bevestigd (voor meer details, zie VAN GINNEKEN et al., 2018).

2.2 Variabelen

We gebruiken voor dit onderzoek survey- en registratiegegevens van 4.376 gedetineerden die deel hebben genomen aan de LIC-studie. De *Prison Climate Questionnaire* bevat informatie over hoe vaak en van wie gedetineerden bezoek hebben ontvangen in de drie maanden voorafgaand aan de dataverzameling. Daarnaast bevatten deze surveygegevens informatie over het sociale netwerk en hoeveel contact er is geweest voor detentie. De registratiegegevens zijn afkomstig van het nationaal registratiesysteem Ten Uitvoer Legging Persoonsgeboden straffen (TULP). Deze dataset bevat informatie over de criminele en detentiegeschiedenis van de deelnemers, bijvoorbeeld detentieduur en type delict, evenals diverse achtergrondkenmerken (zoals leeftijd).

2.2.1 Het ontvangen van bezoek

In de PCQ werd de respondenten gevraagd hoe vaak in de afgelopen drie maanden ze hun partner, kind(eren), familie en vrienden zagen. Er is voor een periode van drie maanden gekozen omdat ongeveer 60% van de gedetineerden in Nederland niet langer dan drie maanden ingesloten wordt. Dit heeft te maken met de termijn van veroordeling voor gedetineerden in voorlopige hechtenis, die standaard 90 dagen (3 maanden) is. Veel van de voorlopig gehechten hebben op dat moment hun detentiestraf al uitgezeten, en stromen uit. Daarom is deze termijn een inhoudelijk logische tijdsperiode voor het ontvangen van bezoek. Bovendien is een korte periode wenselijk om eventuele geheugeneffecten te verminderen.

Voor gedetineerden die minder dan drie maanden ingesloten waren, werd gevraagd naar de periode vanaf instroom in detentie. Op basis van de antwoorden werden binaire variabelen aangemaakt die aangaven of een gedetineerde wel (1) of geen (0) bezoek ontving. Bezoekvariabelen werden samengesteld voor het totale bezoek (ongeacht van wie), evenals voor alle specifieke types bezoekers (partner, kind(eren), familie en vrienden).

2.2.2 Kenmerken van het sociale netwerk

Om het sociale netwerk in kaart te brengen is in de PCQ gevraagd of respondenten een partner hadden (enkel relaties met een minimale duur van drie maanden werden als zodanig aangemerkt; ja = 1; nee = 0). Ook is gevraagd of respondenten kinderen hadden (biologische kinderen, stiefkinderen, pleegkinderen en/of adoptiekinderen; ja = 1; nee = 0). De beschrijvende statistieken voor alle variabelen zijn weergegeven in Tabel 1. Iets meer dan de helft van de respondenten gaf aan een relatie te hebben voor detentie, en eveneens iets meer dan de helft van hen had één of meerdere kinderen.

Respondenten gaven tevens aan hoe vaak ze de laatste drie maanden voor detentie contact hadden met partner, kind(eren), ouders, familie en vrienden (dagelijks, wekelijks, maandelijks, nooit). Gezien de scheve verdeling van deze variabelen (het merendeel van de respondenten gaf aan voor detentie wekelijks contact te hebben), is besloten dichotome variabelen te construeren (1= tenminste wekelijks contact; 0 = minder dan wekelijks con-

tact). Gedetineerden hadden voor detentie het meest frequent contact met hun partner en kind(eren), gevolgd door respectievelijk hun vrienden, familie en ouders (zie Tabel 1).

2.2.3 Criminele geschiedenis

De criminele geschiedenis van deelnemers is op drie verschillende manieren gemeten. Ten eerste geeft de variabele “type delict” het uitgangsdelict weer waarvan de gedetineerde verdacht wordt of waarvoor hij/zij veroordeeld is. Om het type delict te meten zijn vijf dichotome variabelen aangemaakt (voor respectievelijk gewelds-, vermogens-, zeden-, drugs- en overige delicten) die aangeven of dit type delict het uitgangsdelict is (1) of niet (0). De groep gedetineerden met als uitgangsdelict een vermogensdelict fungeert als referentiegroep in de analyses. Voor een aantal respondenten was het uitgangsdelict niet bekend in TULP (N=585). Gedetineerden verbleven in detentie vanwege een veroordeling voor, of verdenking van, een vermogensdelict (42%), geweldsdelict (31%), drugsdelict (17%), zedendelict (5%), of een delict in een overige categorie (6%). Ten tweede geeft de variabele “eerste detentie” aan of de huidige detentie de eerste detentie is van de gedetineerde (ja =1, nee = 0). Voor 42% van de gedetineerden is de huidige detentie de eerste detentieperiode (zie Tabel 1). Tot slot geeft de variabele “detentieduur” de periode weer vanaf insluiting tot aan de afname van de vragenlijst. Deze variabele maakt onderscheid tussen gedetineerden die relatief kort ingesloten waren (0 = tot en met drie maanden) en gedetineerden die lang(er) ingesloten waren (1 = langer dan drie maanden). In Tabel 1 is te zien dat iets meer dan de helft van alle gedetineerden langer dan drie maanden ingesloten was.

2.2.4 Controlevariabelen

De demografische kenmerken leeftijd, geslacht en etniciteit zijn als controlevariabelen meegenomen in dit onderzoek, omdat uit eerder onderzoek blijkt dat deze kenmerken samenhangen met het ontvangen van bezoek (zie o.a. COCHRAN et al., 2017). Naast demografische kenmerken, is ook gevraagd of de respondent in het basis- (0) of plusprogramma (1) verblijft. Het is belangrijk om hiervoor te controleren omdat gedetineerden in het plusprogramma, als beloning voor hun goed gedrag, vaker bezoek kunnen ontvangen (VAN GENT, 2013). Het merendeel van de respondenten in ons onderzoek is ouder dan 30 jaar (66%), 95% van de deelnemers aan het onderzoek is man, 72% heeft een westerse achtergrond en 35% verbleef ten tijde van de dataverzameling in het plusprogramma (zie Tabel 1).

2.3 Analyses

Om te kijken hoeveel gedetineerden bezoek ontvangen, en van wie ze bezoek ontvangen (onderzoeksvraag 1) worden de beschrijvende statistieken (Tabel 1) bekeken. Om de andere onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden zijn multilevel logistische regressieanalyses uitgevoerd. Tabel 2 geeft de relatie weer tussen de onafhankelijke- en controlevariabelen en bezoektotaal (onderzoeksvraag 2). Vervolgens worden in Tabel 3 modellen geschat voor de verschillende types bezoekers (onderzoeksvraag 3).

Er is gekozen voor *multilevel* modellen vanwege de geneste structuur van de data (gedetineerden in verschillende afdelingen). Het is in dit onderzoek belangrijk hier rekening mee te houden, omdat regels rondom de praktische invulling van bezoek bepaald worden op afdelingsniveau (bijvoorbeeld hoe laat en op welke dag(en) gedetineerden bezoek kunnen ontvangen, zie 1.3). Als gevolg daarvan zou een deel van de variantie in de afhankelijke variabele (het ontvangen van bezoek) kunnen worden toegeschreven aan (niet-gemeten) verschillen op afdelingsniveau. Om rekening te houden met deze geclusterde aard van onze

gegevens en om de geschatte standaardfouten te corrigeren voor clustering van de waarnemingen, zijn daarom multilevel-methoden toegepast. Er is gekozen voor multilevel *logistische* regressieanalyses omdat in dit onderzoek sprake is van dichotome uitkomstvariabelen (wel of geen bezoek). De modellen zijn geschat met behulp van de *full maximum likelihood* methode in MPlus (MUTHÉN & MUTHÉN, 2017).

Uit de intraklassecorrelatie (ICC) van het lege multilevel logistische regressiemodel blijkt dat het overgrote deel (88,8%) van de variantie in het ontvangen van bezoek wordt verklaard door kenmerken van de persoon. De resterende variantie (11,2%) wordt verklaard door factoren op afdelingsniveau. Voor specifieke bezoekers geldt dat de ICC in de lege modellen varieerde van 7,1% bij vriendenbezoek tot 10,7% bij kinderbezoek. Dit suggereert dat, naast individuele kenmerken, afdelingskenmerken wel degelijk een (relatief kleine) rol spelen in het ontvangen van bezoek.

3. RESULTATEN

3.1 Hoeveel gedetineerden ontvangen bezoek en van wie?

Tabel 1 laat zien dat in totaal 72% van de respondenten ten minste één keer bezoek ontving in de afgelopen drie maanden. De overige 28% van de gedetineerden ontving in drie maanden tijd geen bezoek. Van de gedetineerden met partner (N=2.383) ontving 71% de afgelopen drie maanden partnerbezoek, en van de gedetineerden met kinderen (N=2.455) ontving ongeveer de helft bezoek van zijn/haar kind(eren). Iets meer dan de helft van de gedetineerden ontving familiebezoek (57%), tegenover iets minder dan de helft van de gedetineerden die bezoek van vrienden ontving (48%).

3.2. Determinanten van bezoek tijdens detentie

Voor het beantwoorden van de tweede onderzoeksvraag worden de determinanten van het ontvangen bezoek in kaart gebracht, zonder te kijken naar wie er op bezoek komt. Uit Tabel 2 blijkt dat veel kenmerken van het sociale netwerk samenhangen met een grotere kans op het ontvangen van bezoek. Het hebben van een partner of kind verhoogt de kans op bezoek. Bovendien blijkt dat gedetineerden die voor detentie wekelijks contact hadden met partner, kinderen, ouders en vrienden een hogere kans hadden op het ontvangen van bezoek. Dit effect was het grootst voor de partners. Deze bevindingen zijn in lijn met de sociale steuntheorie, die ervan uitgaat dat gedetineerden met meer sociale bindingen en een hechter sociaal contact (hier gereflecteerd in frequenter contact) een grotere kans op bezoek hebben. Opmerkelijk is dat deze redenering niet opgaat voor familie: de kans op het ontvangen van bezoek is niet significant hoger als er wekelijks contact was met familie voor detentie ten opzichte van gedetineerden die minder frequent contact hebben gehad met familie voor detentie.

Naast deze kenmerken van het sociale netwerk, bleek ook criminele geschiedenis samen te hangen met de kans op bezoek. Gedetineerden die in detentie verbleven op grond van een geweldsdelict ($\text{Exp}(B)=1,14$, $p<,01$) of drugsdelict ($\text{Exp}(B)=1,64$, $p<,01$) hadden meer kans op het ontvangen van bezoek in vergelijking met gedetineerden die ingesloten waren voor een vermogensdelict (=referentiecategorie). In tegenstelling tot eerder onderzoek, hadden gedetineerden die gedetineerd waren op basis van een zedendelict geen kleinere kans op bezoek dan gedetineerden met een vermogensdelict als uitgangsdelict. De resultaten lieten bovendien zien dat gedetineerden die voor het eerst in detentie verbleven meer kans hadden op het ontvangen van bezoek ($\text{Exp}(B)=1,29$, $p<,01$) ten opzichte van gedetineerden die vaker in detentie verbleven. De detentieduur was ook in sterke mate gerelateerd aan het

ontvangen van bezoek: gedetineerden die langer dan drie maanden ingesloten waren, hadden meer kans op bezoek ten opzichte van gedetineerden die korter in detentie verbleven ($\text{Exp}(B)=2,02, p<,001$).

TABEL 1. BESCHRIJVENDE STATISTIEKEN (N=4.376)

	Prop.	Min.	Max.
Bezoek			
Heeft bezoek ontvangen	0,72	0	1
Bezoek van			
Partner ⁵	0,71	0	1
Kind(eren) ⁶	0,51	0	1
Familie	0,57	0	1
Vrienden	0,48	0	1
Kenmerken van het sociale netwerk			
Heeft een partner	0,58	0	1
Heeft een kind	0,59	0	1
Wekelijks contact met partner voor detentie	0,91	0	1
Wekelijks contact met kind(eren) voor detentie	0,74	0	1
Wekelijks contact met ouders voor detentie	0,56	0	1
Wekelijks contact met familie voor detentie	0,58	0	1
Wekelijks contact met vrienden voor detentie	0,68	0	1
Criminele geschiedenis			
Vermogensdelict	0,42	0	1
Gewelddelict	0,31	0	1
Zedendelict	0,05	0	1
Drugsdelict	0,17	0	1
Overig delict	0,06	0	1
Eerste detentie	0,42	0	1
Detentieduur (langer dan 3 maanden)	0,52	0	1
Controlevariabelen			
Leeftijd (ouder dan 30)	0,66	0	1
Geslacht (man)	0,95	0	1
Etniciteit: westers	0,72	0	1
Plusprogramma	0,35	0	1

- 5 Bezoek van partners is alleen berekend voor respondenten die een partner hebben (N=2.383). Dit geldt ook voor wekelijks contact met partner voor detentie.
- 6 Bezoek van kind(eren) is alleen berekend voor respondenten die ten minste één kind hebben (N=2.455). Dit geldt ook voor wekelijks contact met kind voor detentie.

TABEL 2. MULTILEVEL MODEL VOOR HET ONTVANGEN VAN BEZOEK

	Bezoek ontvangen			
	B	SE	Exp(B)	Sig
Kenmerken van het sociale netwerk				
Heeft een partner	0,70	0,09	2,01	***
Heeft een kind	0,42	0,10	1,52	***
Wekelijks contact met partner voor detentie	0,93	0,15	2,52	***
Wekelijks contact met kind(eren) voor detentie	0,49	0,14	1,63	**
Wekelijks contact met ouders voor detentie	0,41	0,11	1,51	***
Wekelijks contact met familie voor detentie	0,10	0,11	1,11	
Wekelijks contact met vrienden voor detentie	0,34	0,11	1,41	**
Criminele geschiedenis				
Vermogensdelict	Ref	Ref	Ref	
Gewelddelict	0,35	0,12	1,14	**
Zedendelict	0,25	0,23	1,29	
Drugsdelict	0,50	0,16	1,64	**
Overig delict	0,19	0,19	1,21	
Eerste detentie	0,25	0,09	1,29	**
Detentieduur (langer dan 3 maanden)	0,70	0,11	2,02	***
Controlevariabelen				
Leeftijd (ouder dan 30)	-0,63	0,11	0,53	***
Geslacht (man)	0,65	0,19	1,92	***
Etniciteit: westers	0,33	0,10	1,38	**
Plusprogramma	0,45	0,12	1,57	***
Constant	2,45	0,27		***
N	4376			

Noot. * $p < ,05$ ** $p < ,01$ *** $p < ,001$

Wat betreft de demografische kenmerken, bleek dat jonge gedetineerden, mannelijke gedetineerden en gedetineerden met een Westerse achtergrond een significant hogere kans hadden op het ontvangen van bezoek. Bovendien was de kans op het ontvangen bezoek 57% groter voor gedetineerden die deelnamen aan het plusprogramma in vergelijking met gedetineerden die geplaatst waren in het basisprogramma. Het vergroten van de mogelijkheden tot bezoek hing dus daadwerkelijk samen met een grotere kans op bezoek.

3.3. Determinanten van bezoek van specifieke bezoekers

In de derde onderzoeksvraag wilden we onderzoeken of de determinanten van bezoek verschillend zijn voor verschillende types bezoekers. De resultaten worden hieronder per type bezoeker beschreven en zijn weergegeven in Tabel 3.

3.3.1 Bezoek van partner

In Tabel 3 is te zien dat het ontvangen van partnerbezoek het sterkst bepaald werd door het hebben van wekelijks contact met de partner voor detentie ($\text{Exp}(B)=7,15, p<,001$). Daarnaast hadden gedetineerden met kinderen een significant grotere kans op partnerbezoek ($\text{Exp}(B)=1,70, p<,001$) in vergelijking met gedetineerden zonder kinderen, wellicht omdat een partner het kind naar bezoek brengt.

Verder is het opvallend dat alle kenmerken van de criminele geschiedenis niet significant waren voor partnerbezoek, behalve overig delict en detentieduur. Dit zou erop kunnen wijzen dat stigma een kleinere rol speelt in intieme relaties (al dan niet omdat de partner al op de hoogte was van crimineel gedrag voordat de detentiestraf opgelegd werd). Gedetineerden die langer dan drie maanden gedetineerd waren, hadden een grotere kans op het ontvangen van partnerbezoek in vergelijking met gedetineerden die korter dan drie maanden ingesloten waren.

Tevens laten de resultaten zien dat de kans op partnerbezoek hoger was voor gedetineerden onder de 30 jaar ($\text{Exp}(B)=0,54, p<,001$), mannelijke gedetineerden ($\text{Exp}(B)=2,67, p<,01$) en gedetineerden in het plusprogramma ($\text{Exp}(B)=1,61, p<,01$).

3.3.2 Bezoek van kind(eren)

Ook voor het ontvangen van kinderbezoek vonden we steun voor de sociale steuntheorie. Gedetineerden die voor detentie wekelijks contact hadden met hun kind(eren) ontvingen meer bezoek van hun kind(eren) tijdens detentie ($\text{Exp}(B)=7,30, p<,001$). Wellicht reflecteert frequent contact voor detentie hier een actieve betrokkenheid bij gezinsleven en/of opvoeding. Dat zou ook verklaren waarom we vonden dat de kans op kinderbezoek hoger was voor gedetineerden met een partner ($\text{Exp}(B)=2,18, p<,001$) dan voor alleenstaande gedetineerden.

Wat betreft criminele geschiedenis, lieten de resultaten zien dat de kans op kinderbezoek significant lager was voor gedetineerden die ingesloten waren voor een zedendelict ($\text{Exp}(B)=0,51, p<,05$) in vergelijking met gedetineerden die ingesloten waren voor een vermogensdelict. Voor de overige typen delicten (geweld, drugs en overig) vonden we geen significante verschillen met vermogensdelicten. In lijn met de labellingtheorie vonden we bovendien dat de kans op kinderbezoek ($\text{Exp}(B)=1,48, p<,001$) hoger was voor gedetineerden die voor het eerst gedetineerd waren dan voor gedetineerden die al eerder gedetineerd waren. Uit de resultaten bleek verder dat gedetineerden die langer dan drie maanden gedetineerd waren 77% meer kans hadden op het ontvangen van kinderbezoek. Wellicht kiezen gedetineerden, partners en/of verzorgers ervoor om kinderen het soms aangrijpende bezoek aan de gevangenis te besparen als de detentieperiode kort is. Wat betreft controlevariabelen was alleen het plusprogramma significant gerelateerd aan het ontvangen van kinderbezoek. Gedetineerden in het plusprogramma ontvingen vaker bezoek van hun kinderen dan gedetineerden in het basisprogramma.

3.3.3 Bezoek van familie

In lijn met de sociale steuntheorie bleek dat wekelijks contact met ouders en familie voor detentie sterk gerelateerd was aan het ontvangen van familiebezoek tijdens detentie. De kans op bezoek van familie was bovendien hoger voor gedetineerden met een partner ($\text{Exp}(B)=1,27, p<,01$) dan voor alleenstaande gedetineerden.

Wat betreft de kenmerken van de criminele geschiedenis bleek dat gedetineerden die ingesloten waren op basis van een geweldsdelict ($\text{Exp}(B)=1,36, p<,01$) meer kans hadden op het ontvangen van familiebezoek tijdens detentie in vergelijking met gedetineerden die inge-

TABEL 3. MULTILEVEL MODEL VOOR HET ONTVANGEN VAN BEZOEK VAN PARTNER, KIND, FAMILIE EN VRIENDEN

	Partnerbezoek			Kinderbezoek			Familiebezoek			Vriendenbezoek						
	B	SE	Exp(B) Sig	B	SE	Exp(B) Sig	B	SE	Exp(B) Sig	B	SE	Exp(B) Sig				
Kenmerken van het sociale netwerk																
Heeft een partner	-	-	-	0,78	0,11	2,18	***	0,24	0,09	1,27	**	0,23	0,08	1,26	**	
Heeft een kind	0,53	0,11	1,70	***	-	-	0,17	0,09	1,18			0,01	0,09	1,01		
Wekelijks contact met partner voor detentie	1,97	0,18	7,15	***	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Wekelijks contact met kind(eren) voor detentie	-	-	-	1,99	0,13	7,30	***	-	-	-	-	-	-	-	-	
Wekelijks contact met ouders voor detentie	-	-	-	-	-	-	0,94	0,09	2,55	***	-	-	-	-	-	
Wekelijks contact met familie voor detentie	-	-	-	-	-	-	0,88	0,09	2,42	***	-	-	-	-	-	
Wekelijks contact met vrienden voor detentie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,48	0,08	4,38	***	
Criminele geschiedenis																
Vermogensdelict	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	Ref	
Geweldsdelict	0,22	0,14	1,25	0,29	0,15	1,33		0,31	0,11	1,36	**	0,14	0,11	1,15		
Zedendelict	-0,02	0,28	0,98	-0,67	0,28	0,51	*	0,63	0,21	1,87	**	-0,51	0,19	0,60	**	
Drugsdelict	0,17	0,18	1,18	0,34	0,19	1,40		0,26	0,14	1,29		0,37	0,12	1,44	**	
Overig delict	0,29	0,22	1,34	-0,11	0,25	0,89		0,00	0,18	1,00		0,10	0,16	1,11		
Eerste detentie	-0,09	0,11	0,92	0,39	0,11	1,48	***	0,22	0,08	1,25	**	0,16	0,09	1,17		
Detentieduur (langer dan 3 maanden)	0,54	0,13	1,72	***	0,57	1,77	***	0,64	0,09	1,89	***	0,45	0,1	1,56	***	
Controlevariabelen																
Leeftijd (ouder dan 30)	-0,61	0,13	0,54	***	-0,10	0,13	0,91	-0,68	0,09	0,51	***	-0,59	0,09	0,56	***	
Geslacht (man)	0,98	0,29	2,67	**	0,18	0,18	1,20	0,80	0,19	2,22	***	0,75	0,21	2,12	***	
Etniciteit: westers	0,09	0,13	1,09		0,15	0,13	1,16	0,35	0,09	1,43	***	0,21	0,09	1,23	**	
Plusprogramma	0,47	0,14	1,61	**	0,38	0,13	1,47	**	0,46	0,10	1,59	***	0,47	0,10	1,60	***
Constant	2,31	0,36		***	2,99	0,28		***	2,31	0,26		***	2,34	0,25		***
N	2,383			2,455				4,376				4,376				

Noot. *p<,05 **p<,01 ***p<,001

sloten waren voor een vermogensdelict. Ook voor zedendelinquenten was de kans op familiebezoek bijna twee keer zo groot als voor gedetineerden die ingesloten waren voor een vermogensdelict. Voor de overige typen delicten vonden we geen significante verschillen met gedetineerden die gedetineerd waren op basis van een vermogensdelict. Gedetineerden die voor het eerst gedetineerd waren hadden 25% meer kans op familiebezoek in vergelijking met gedetineerden die al eerder gedetineerd waren. Ook gedetineerden die langer dan drie maanden gedetineerd waren, hadden meer kans op familiebezoek ($\text{Exp}(B)=1,89, p<,001$).

Tot slot zien we in Tabel 3 dat de kans op familiebezoek hoger was voor gedetineerden onder de 30 jaar ($\text{Exp}(B)=0,51, p<,001$), mannelijke gedetineerden ($\text{Exp}(B)=2,22, p<,001$), gedetineerden met een westerse achtergrond ($\text{Exp}(B)=1,43, p<,001$) en gedetineerden in het plusprogramma ($\text{Exp}(B)=1,59, p<,001$).

3.3.4 Bezoek van vrienden

Uit Tabel 3 blijkt dat het hebben van frequent (wekelijks) contact met vrienden voor detentie het meest bepalend was voor het ontvangen van bezoek van vrienden tijdens detentie ($\text{Exp}(B)=4,38, p<,001$). Ook het hebben van een partner verhoogde de kans op bezoek van vrienden ($\text{Exp}(B)=1,26, p<,01$).

Uit de analyses blijkt dat zedendelinquenten minder kans hadden op het ontvangen van bezoek van vrienden ($\text{Exp}(B)=0,60, p<,01$), terwijl gedetineerden die ingesloten waren voor een drugsdelict ($\text{Exp}(B)=1,44, p<,01$) meer kans op bezoek van vrienden hadden, in vergelijking met gedetineerden die ingesloten waren op basis van een vermogensdelict. Daarnaast was de kans op bezoek van vrienden 56% hoger voor gedetineerden die langer dan drie maanden gedetineerd waren in vergelijking met gedetineerden die korter dan drie maanden gedetineerd waren. Er was geen significant verband tussen aantal eerdere detenties en het ontvangen van bezoek.

Gedetineerden onder de 30 jaar ($\text{Exp}(B)=0,56, p<,001$), mannelijke gedetineerden ($\text{Exp}(B)=2,12, p<,001$), gedetineerden met een westerse achtergrond ($\text{Exp}(B)=1,23, p<,01$) en gedetineerden in het plusprogramma ($\text{Exp}(B)=1,6, p<,001$) hadden een significant grotere kans op het ontvangen van bezoek van vrienden, in vergelijking met respectievelijk gedetineerden van 30 jaar en ouder, vrouwelijke gedetineerden, gedetineerden met een niet-westerse achtergrond en gedetineerden in het basisprogramma.

4. DISCUSSIE

Deze studie bracht, na recente inspanningen binnen het gevangeniswezen om bezoek in de penitentiaire inrichtingen te bevorderen, voor het eerst de actuele prevalentie van bezoek in kaart, en maakte daarbij bovendien onderscheid tussen verschillende types bezoekers (partner, kind(eren), familie en vrienden). Voortvloeiend uit de sociale steuntheorie en de labellingtheorie bekeken we vervolgens, in zijn geheel, en per type bezoeker afzonderlijk, welke determinanten van het sociale netwerk en de criminele geschiedenis gerelateerd zouden zijn aan het ontvangen van bezoek. Om deze vraag te beantwoorden maakten we gebruik van survey data van meer dan 4.000 mannelijke en vrouwelijke gedetineerden in Nederland. De huidige studie is daarmee de eerste grootschalige, multilevel analyse onder Nederlandse gedetineerden naar de determinanten van bezoek.

4.1 Duiding van resultaten

Uit deze grootschalige studie blijkt dat het merendeel van gedetineerden in Nederland (72%) in de afgelopen drie maanden bezoek heeft ontvangen. Dit percentage is relatief hoog in

vergelijking met prevalenties uit internationaal (voornamelijk Amerikaans) onderzoek (ook al zijn er grote verschillen tussen de staten), maar vergelijkbaar met eerdere schattingen onder Nederlandse gedetineerden (MOERINGS, 1978; JANSSEN, 2000). De prevalentie van bezoek van verschillende types bezoekers is in deze studie vergelijkbaar met die in eerdere studies, wat in zekere mate verrassend is gezien de inspanningen binnen het gevangeniswezen, gericht op het stimuleren van bezoek van bijvoorbeeld kinderen. Uit deze studie blijkt dat slechts de helft van de gedetineerde ouders hun kinderen heeft gezien in de periode van drie maanden voor afname van onze survey.

Uit dit onderzoek kwamen drie belangrijke bevindingen naar voren. Ten eerste is het ontvangen van bezoek gerelateerd aan het hebben van een sterker en groter sociaal netwerk voor detentie. In de multilevel analyses vonden we namelijk dat vooral een hoge contactfrequentie voor detentie – indicatief voor een hechte relatie – gerelateerd was aan een grotere kans op bezoek (voor elk type bezoeker). Bovendien was het hebben van een partner sterk gerelateerd aan een grotere kans op het ontvangen van bezoek tijdens detentie. In eerder onderzoek werd geconcludeerd dat gedetineerden met een partner over het algemeen grotere sociale netwerken hebben en dus mogelijk ook meer toegang hebben tot sociaal kapitaal (CLARK & DUWE, 2017). Onze bevindingen sluiten hierop aan: ook wij vonden dat het hebben van een partner gerelateerd was aan een grotere kans op bezoek van kinderen, familie en vrienden. Een partner lijkt dus een belangrijke schakel in het hele sociale netwerk. Samen genomen zijn deze resultaten in lijn met onze verwachtingen vanuit de sociale steuntheorie: hoe sterker het sociale netwerk, hoe meer kans op bezoek. Empirisch bewijs voor deze hypothese werd eerder in Nederland gevonden voor gedetineerden in voorlopige hechtenis (HICKERT et al., 2019), maar kan nu generaliseerd worden naar de hele detentiepopulatie.

Een tweede belangrijke bevinding uit dit onderzoek is dat gedetineerden die langer dan drie maanden ingesloten waren, een grotere kans hadden op het ontvangen van bezoek. Dit resultaat gold voor alle types bezoekers. Natuurlijk zou een logische verklaring voor deze bevinding zijn dat gedetineerden die net ingestroomd zijn in detentie, nog geen kans hebben gehad om bezoek te ontvangen. Maar aangezien 61% van de gedetineerden die korter dan drie maanden gedetineerd waren, desondanks toch bezoek ontvingen, lijkt dit in ieder geval niet de enige verklaring, en is dit resultaat, gezien vanuit de labellingtheorie opvallend. Volgens de theorie zou immers verwacht worden dat kortgestraften vaker bezoek zouden ontvangen (want een lange straf zou een negatiever signaal afgeven dan een korte straf) (MOERINGS, 1978). In kleinschalig nationaal (JANSSEN, 2000) en internationaal onderzoek (PLEGGENKUHLE et al., 2017) vinden we aanwijzingen om deze resultaten te duiden. Uit deze onderzoeken blijkt dat gedetineerden in het geval van een kortere straf soms hun naasten de praktische en emotionele belasting van een bezoek aan een penitentiaire inrichting willen besparen, door zelf actief te beslissen geen bezoek te willen ontvangen.

Een derde uit het oog springende bevinding was dat het uitgangsdelict en de detentiegeschiedenis van een gedetineerde minder overtuigend samenhangen met het ontvangen van bezoek dan we vanuit de labellingtheorie hadden verwacht. Ook eerder onderzoek vond dat gedetineerden die ernstige delicten pleegden en meerdere detentiestrafen hadden gehad, minder bezoek zouden ontvangen. Wij vonden echter dat dit alleen gold voor bepaalde types bezoekers. Zedendelinquenten ontvingen bijvoorbeeld minder kinder- en vriendenbezoek, maar meer bezoek van ouders. Een groter detentieverleden was alleen gerelateerd aan een lagere prevalentie van kinder- en familiebezoek. Op basis van eerder onderzoek werden deze gedetineerden als mogelijke risicogroep aangeduid, maar onze resultaten laten zien dat ze wel degelijk contact blijven houden met sommige van hun relaties tijdens detentie. Ook opvallend was dat criminele geschiedenis niet geassocieerd was met partnerbezoek. Dat suggereert dat partners ongeacht eventuele stigma's rondom een delict toch op bezoek komen. Wellicht waren partners al voor detentie, meer dan andere netwerkleden, op de

hoogte van de criminele activiteiten van hun partner. Deze bevindingen benadrukken bovendien het belang van het onderzoeken van verschillende types bezoekers in toekomstig onderzoek naar bezoek in gevangenissen.

4.2 Methodologische aandachtspunten

Onze resultaten moeten worden geïnterpreteerd in het licht van een aantal methodologische beperkingen. Het onderzoeksdesign is cross-sectioneel van aard, waardoor het niet mogelijk is om uitspraken te doen over causale verbanden. Bovendien, door het bezoek slechts op één moment te meten kan niet worden gecapteerd of en hoe bezoek verandert gedurende een detentieperiode. We weten dat het ontvangen van bezoek niet volgens een vast patroon verloopt, maar waarschijnlijk in intensiteit verschilt, afhankelijk van de fase van detentie. Eerder onderzoek naar bezoek laat zien dat er verschillende patronen zijn m.b.t. bezoek tijdens iemands detentie (COCHRAN & MEARS, 2013). Iemand kan aan het begin van de detentie vaak bezoek ontvangen, maar dan naarmate iemand langer vastzit kan die frequentie afnemen. Toekomstig onderzoek zou meer recht doen aan het dynamische karakter van bezoek door een longitudinale opzet te gebruiken. Door een langere tijdspanne te gebruiken kunnen eveneens wisselingen in bezoekers vastgelegd worden. Het is mogelijk dat gedetineerden in Nederland een afweging moeten maken over wie ze op bezoek laten komen en wie niet, omdat ze beperkt zijn tot 1 à 2 uur bezoek per week.

4.3 Implicaties voor de penitentiaire praktijk en toekomstig onderzoek

Ondanks deze beperkingen heeft deze studie laten zien dat een sterk sociaal netwerk belangrijk is voor het ontvangen van bezoek. Het is echter niet zo dat gedetineerden die geen bezoek ontvingen geen contact met familie en vrienden hadden. Van de gedetineerden die geen bezoek ontving, gaf 80% aan wel telefonisch contact te hebben gehad met hun sociaal netwerk. Daarnaast had 30% van hen contact via brieven met familie, vrienden of partner. De 28% gedetineerden in ons onderzoek dat geen bezoek ontving in de onderzoeksperiode van drie maanden, had dus in veel gevallen wel contact met hun netwerk van buiten. Desalniettemin blijkt uit internationaal onderzoek dat het ontvangen van bezoek in het bijzonder belangrijk is voor een succesvolle re-integratie (HICKERT et al., 2019; MITCHELL et al., 2016). Het is daarom belangrijk om beter te begrijpen dan we op basis van de huidige, meer beschrijvende gegevens kunnen, wie er nauwelijks tot geen bezoek ontvangt, en waarom dat het geval is. Interviews met gedetineerden die geen bezoek ontvangen zouden inzicht kunnen bieden in de overwegingen en mogelijke problemen die deze gedetineerden ervaren. Om beter te begrijpen waarom sommige gedetineerden geen bezoek ontvangen, zou toekomstig onderzoek zich op onderliggende sociologische of psychologische kenmerken, zoals persoonlijkheidskenmerken kunnen richten. Ook kan specifiekere informatie over de criminele geschiedenis, en de omstandigheden die tot de detentiestraf geleid hebben, interessant zijn om te onderzoeken. Als een strafbaar feit bijvoorbeeld in de huiselijke sfeer plaatsgevonden heeft, kan dat een grote impact hebben gehad op het gezin, en vervolgens op de mate van contact tijdens detentie. Ook zou naast het uitgangsdelict beter gekeken kunnen worden naar de ontwikkeling van typen delicten binnen de criminele geschiedenis van een persoon. In het licht van de labellingtheorie zou het bijvoorbeeld denkbaar zijn dat bezoek op een gegeven moment uitblijft bij telkens zwaarder wordende delicten. Toekomstig onderzoek zou zich dus kunnen richten op het nog gedetailleerder in kaart brengen van de persoonlijke en sociale context van een gedetineerde en zijn delictgeschiedenis.

Het sociaal netwerk wordt in de gevangenispraktijk gezien als een belangrijke voorwaarde voor een veilige terugkeer naar de samenleving en krijgt steeds meer aandacht in

Nederlandse gevangenen (zo worden tegenwoordig bijvoorbeeld vragen over het sociale netwerk in het detentie en re-integratieplan opgenomen en is het sociale netwerk een onderwerp van gesprek met de mentor). Gezien onze resultaten lijkt dit een essentiële eerste stap. Op basis van onze resultaten zou geadviseerd worden recente contacten met familie en vrienden en de gezinssituatie in kaart te brengen omdat gedetineerden die in de maanden voor detentie al minder contact hebben met familie en vrienden, waarschijnlijk ook deze relaties minder vaak in detentie zullen zien. Gezien de resultaten kunnen deze initiatieven intensiever worden ingezet bij kwetsbare groepen zoals oudere gedetineerden en gedetineerden met een niet-Westerse etniciteit.

Wat verder opvalt in deze studie is dat een plaatsing in het plusprogramma (met een extra bezoeker in de week, en vaak ook de mogelijkheid tot weekend- en/of avondbezoek) gerelateerd was aan een hogere prevalentie van bezoek (ook voor partner- en vriendenbezoek). Het niet ontvangen van bezoek lijkt dus in ieder geval deels te maken te hebben met praktische beperkingen om op de geldende bezoeken de inrichting te bezoeken. Er zou beter in kaart gebracht kunnen worden welke aspecten precies als een belemmering zouden kunnen werken voor bezoekers. Eerdere rapporten van de Inspectie van Justitie en Veiligheid wezen bijvoorbeeld uit dat de bezoektijden en -dagen wellicht minder aansloten op de behoeftes van bezoekers (Bos, 2013). Het systematisch in kaart brengen van dit soort beperkingen voor bezoekers zou meer inzicht geven in waarom sommige gedetineerden nauwelijks tot geen bezoek ontvangen.

Een andere manier om te onderzoeken of andere bezoekenregelingen van invloed zijn op de prevalentie van bezoek is om vergelijkend onderzoek te doen. Aangezien de wetgeving rondom bezoek in België frequenter bezoek toestaat dan die in Nederland, zou het in toekomstig onderzoek interessant zijn om prevalentiegegevens van bezoek uit Nederland te vergelijken met die uit België. Belgische gedetineerden in voorlopige hechtenis kunnen dagelijks bezoek ontvangen, en veroordeelde gedetineerden hebben recht op drie keer in de week bezoek (waarvan op zijn minst een dag in het weekend of op woensdagmiddag zodat schoolgaande kinderen op bezoek kunnen komen; Basiswet gevangeniswezen, Art. 58). Ook al slagen niet alle Belgische instellingen erin om deze wetgeving in de praktijk uit te voeren (ECHAUDT, 2017), is het interessant om te zien of prevalentiecijfers van bezoek in België hoger zijn dan in Nederland, en daarmee onze conclusie ondersteunen dat het verruimen van bezoekmogelijkheden kan leiden tot een toename in prevalentie van bezoek. Kwantitatief onderzoek naar bezoek is echter schaars in België (BEYENS et al., 2014), wat op dit moment zo'n vergelijking niet mogelijk maakt.

Tot slot strekt het tot aanbeveling om in toekomstig onderzoek ook de afwegingen die bezoekers maken om al dan niet op bezoek te komen te onderzoeken. Bezoekers moeten beslissen of ze de moeite willen nemen om naar de gevangenis te reizen en de tijd en het geld aan het bezoek te besteden. Deze afweging kan per bezoeker verschillen op basis van hun financiële situatie, de afstand die ze moeten reizen naar de inrichting en de sterkte van de relatie met de gedetineerde (CHRISTIAN, 2005). Ook kan de bezoekerervaring van bezoekers een rol spelen in het al dan niet bezoeken van gedetineerden. Uit kwalitatief onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat bezoekers er bewust voor kunnen kiezen om niet meer, of minder vaak, op bezoek te komen vanwege negatieve bezoekerervaringen (COMFORT, 2016). Een mooi vergelijkend onderzoek onder Nederlandse en Belgische gedetineerden (BEYENS et al., 2013) toonde ook aan dat bezoekerervaringen afhankelijk zijn van de organisatie van het bezoekuur, daarmee aantonend dat PI's door hun beleid invloed hebben op de mate waarin gedetineerden bezoek ontvangen en hoe de beleving van dat bezoek is. Recente lokale initiatieven binnen de Dienst Justitiële Inrichtingen om de bezoekerervaring voor bezoekers prettiger te maken, zijn een mooi voorbeeld om barrières voor bezoek weg te nemen of te verkleinen. Of dit ook tot gevolg heeft dat het bezoek in prevalentie toeneemt, zal toekomstig onderzoek

moeten uitwijzen. In de dataverzameling van de LIC-studie in 2019 zijn dit soort barrières uitgevraagd, in een vervolgonderzoek naar bezoek in gevangenen, waarin zowel gedetineerden als bezoekers zijn ondervraagd over hun bezoekervaringen.

4.4 Conclusie

Volgens nationaal en internationaal onderzoek is het belangrijk voor gedetineerden om bezoek te ontvangen tijdens detentie (BRUNTON-SMITH & MCCARTHY, 2017; HICKERT et al., 2019). Verminderd fysiek contact met familie en vrienden tijdens detentie kan leiden tot slechtere relaties en sociale isolement na vrijlating (COCHRAN & MEARS, 2013; MOERINGS, 1978) en een verhoogde kans op recidive (MITCHELL et al., 2016). Onze resultaten laten zien dat het hebben van hechte sociale banden en het hebben van een partner voor detentie samenhangt met het ontvangen van bezoek tijdens detentie, evenals het hebben van meer mogelijkheden tot bezoek. Deze factoren waren belangrijk voor het ontvangen van bezoek van alle types bezoekers. Ook enkele maten van criminele geschiedenis hingen samen met het ontvangen van bezoek, alhoewel minder overtuigend dan de kenmerken van het sociale netwerk, en wisselend voor verschillende bezoekers.

Dit onderzoek biedt belangrijke aanknopingspunten voor vervolgonderzoek om te identificeren waarom één op de vier Nederlandse gedetineerden op dit moment geen bezoek ontvangt. Zo kan het in kaart brengen van het sociale netwerk in een vroeg stadium van de detentieperiode waardevol zijn. Het lijkt daarom een goede ontwikkeling dat zowel in Nederland als België (zie BEYENS et al., 2014) het sociale netwerk steeds meer aandacht krijgt en gebruikt wordt in re-integratieplannen. Echter, om te weten wat nodig is om een goed ondersteunend sociaal netwerk te onderhouden of herstellen tijdens detentie, is meer onderzoek nodig. Pas als er meer inzicht is waarom bezoek bij sommige gedetineerden uitblijft, kunnen interventies en beleid worden opgesteld om verschillen in het opbouwen of onderhouden van sociaal kapitaal tijdens detentie te verminderen. Ook kan er in toekomstig onderzoek bekeken worden welke aspecten van het onderhouden van contact nu precies gerelateerd zijn aan betere aanpassing tijdens en na detentie.

REFERENTIES

- ARDITTI, J. A. (2003). Locked doors and glass walls: Family visiting at a local jail. *Journal of Loss and Trauma*, 8(2), 115-138. <https://doi.org/10.1080/15325020305864>
- ATKIN-PLUNK, C. A., & ARMSTRONG, G. S. (2018). Disentangling the relationship between social ties, prison visitation, and recidivism. *Criminal Justice and Behavior*, 45(10), 1507-1526. <https://doi.org/10.1177/0093854818772320>
- BECKER, H. (1963). *Outsiders: studies in the sociology of deviance*. Free Press.
- BERGHUIS, M. L., PALMEN, J. M. H., & NIEUWBEERTA, P. (2020a). Bezoek in Nederlandse gevangenen: De stand van zaken. *Proces, Tijdschrift voor Strafrechtspleging*, 99(2), 110-132. <https://doi.org/10.5553/PROCES/016500762020099002004>
- BERGHUIS, M. L., PALMEN, J. M. H., COCHRAN, J. C., & NIEUWBEERTA, P. (2020b). Visitation enablers and barriers: Evaluating the influences of practical, relational, and experiential factors on visitation in Dutch prisons [Manuscript submitted for publication]. Department of Criminal Law & Criminology, Leiden University.
- BEYENS, K., BOONE, M. M., LIEFAARD, T., KOX, M., VANHOUCHE, A. S., & VAN DER POEL, S. (2013). "Zeg maar Henk tegen de chef": Ervaringen met het Belgische detentieregime in de PI Tilburg. Boom Lemma.

- BEYENS, K., DIRKZWAGER, A., & KORF, D. (2014). Detentie en gevolgen van detentie: Onderzoek in Nederland en België. *Tijdschrift voor Criminologie*, 56(2), 3-30. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2014056002001>
- BOS, J. G. (2013). *Slechts op bezoek: Themaonderzoek*. Ministerie van Justitie en Veiligheid. <https://www.inspectie-jenv.nl/Publicaties/rapporten/2013/03/29/slechts-op-bezoek>
- BOSMA, A. Q., VAN GINNEKEN, E. F. J. C., PALMEN, H., PASMA, A., BEIJERSBERGEN, K. A., & NIEUWBEERTA, P. (2020). A new instrument to measure prison climate: The psychometric quality of the Prison Climate Questionnaire. *The Prison Journal*, 100(3), 355-380. <https://doi.org/10.1177/0032885520916819>
- BROUWERS, M., & SAMPIEMON, M. (1988). *Vrouwen in detentie*. SDU Uitgeverij: Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum.
- BRUNTON-SMITH, I., & MCCARTHY, D. J. (2017). The effects of prisoner attachment to family on re-entry outcomes: A longitudinal assessment. *British Journal of Criminology*, 57(2), 463-482. <https://doi.org/10.1093/bjc/azv129>
- CHRISTIAN, J. (2005). Riding the bus. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 21(1), 31-48. <https://doi.org/10.1177/1043986204271618>
- CLARK, V. A., & DUWE, G. (2017). Distance matters: Examining the predictors that impact prison visitation in Minnesota. *Criminal Justice and Behavior*, 44(2), 184-204. <https://doi.org/10.1177/0093854816667416>
- COCHRAN, J. C., & MEARS, D. P. (2013). Social isolation and inmate behavior: A conceptual framework for theorizing prison visitation and guiding and assessing research. *Journal of Criminal Justice*, 41(4), 252-261. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2013.05.001>
- COCHRAN, J. C., MEARS, D. P., & BALES, W. D. (2017). Who gets visited in prison? Individual- and community-level disparities in inmate visitation experiences. *Crime & Delinquency*, 63(5), 545-568. <https://doi.org/10.1177/001128714542503>
- COCHRAN, J. C., MEARS, D. P., BALES, W. D., & STEWART, E. A. (2015). Spatial distance, community disadvantage, and racial and ethnic variation in prison inmate access to social ties. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 53(2), 220-254. <https://doi.org/10.1177/0022427815592675>
- COMFORT, M. L. (2016). In the tube at San Quentin. *Journal of Contemporary Ethnography*, 32(1), 77-107. <https://doi.org/10.1177/0891241602238939>
- CONNOR, D. P., & TEWKSBURY, R. (2015). Prison inmates and their visitors. *The Prison Journal*, 95(2), 159-177. <https://doi.org/10.1177/0032885515575262>
- CULLEN, F. (1994). Social support as an organizing concept for criminology: Presidential address to the academy of criminal justice sciences. *Justice Quarterly*, 11(4), 527-559. <https://doi.org/10.1080/07418829400092421>
- DE LOOFF, J., VAN DE HAAR, M., VAN GEMMERT, N., & BRUGGEMAN, M. (2018). *DJI in getal: 2013-2017*. Ministerie van Justitie en Veiligheid. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/08/31/dji-in-getal-2013-2017>
- DIENST JUSTITIËLE INRICHTINGEN (2018). *Project gezinsbenadering*. Dienst Justitiële Inrichtingen. <https://www.dji.nl/themas-cijfers-en-publicaties/themas/project-gezinsbenadering/index.aspx>
- ECHAUDT, V. (2017). *Penitentiair tuchtrecht en internationale detentiestandaarden: naleving in België en Frankrijk*. Maklu.
- GOFFMAN, E. (1963). *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Simon & Schuster, Inc.
- HICKERT, A., PALMEN, H., DIRKZWAGER, A., & NIEUWBEERTA, P. (2019). Receiving social support after short-term confinement: How support pre- and during-confinement contribute. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 56(4), 563-604. <https://doi.org/10.1177/0022427819826302>
- JANSSEN, J. H. L. J. (2000). *Laat maar zitten: Een exploratief onderzoek naar de werking van de korte vrijheidsstraf* [Doctoraal proefschrift]. University of Groningen.

- LA VIGNE, N. G., NASER, R. L., BROOKS, L. E., & CASTRO, J. L. (2016). Examining the effect of incarceration and in-prison family contact on prisoners' family relationships. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 21(4), 314-335. <https://doi.org/10.1177/1043986205281727>
- LIN, N. (1986). Conceptualizing social support. In N. LIN, A. DEAN, & W. M. ENSEL (Eds.), *Social support, life events, and depression* (pp. 17-31). Academic Press.
- MITCHELL, M. M., SPOONER, K., JIA, D., & ZHANG, Y. (2016). The effect of prison visitation on reentry success: A meta-analysis. *Journal of Criminal Justice*, 47, 74-83. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2016.07.006>
- MOERINGS, M. (1978). *De gevangenis uit, de maatschappij in: De gevangenisstraf en haar betekenis voor de sociale contacten van ex-gedetineerden*. Samson Uitgeverij.
- MOERINGS, M. (2007). Persistent offenders. In M. BOONE & M. MOERINGS (Eds.), *Dutch prisons* (pp. 187-205). BJu Legal Publishers.
- MUTHÉN, L. K., & MUTHÉN, B. O. (2017). *Mplus user's guide* (8th ed.). Muthén & Muthén.
- PALMEN, H., BOSMA, A. Q., & VAN GINNEKEN, E. F. J. C. (2019). Het leefklimaat in Nederlandse penitentiariaire inrichtingen: de Life in Custody studie. *Proces*, 98(1), 20-36. <https://doi.org/doi:10.5553/PROCES/016500762019098001003>
- PLEGGENKUHLE, B., HUEBNER, B. M., & SUMMERS, M. (2017). Opting out: The role of identity, capital, and agency in prison visitation. *Justice Quarterly*, 35(4), 726-749. <https://doi.org/10.1080/07418825.2017.1339113>
- STACER, M. J. (2012). The interaction of race/ethnicity and mental health problems on visitation in state correctional facilities. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 10(1), 1-23. <https://doi.org/10.1080/15377938.2011.609395>
- STURGES, J. E., & AL-KHATTAR, A. M. (2009). Survey of jail visitors about visitation policies. *The Prison Journal*, 89(4), 482-496. <https://doi.org/10.1177/0032885509351009>
- TEWKSBURY, R. (2012). Stigmatization of sex offenders. *Deviant Behavior*, 33(8), 606-623. <https://doi.org/10.1080/01639625.2011.636690>
- TEWKSBURY, R., & CONNOR, D. P. (2012). Inmates who receive visits in prison: Exploring factors that predict. *Federal Probation*, 76(3), 43-46. https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/fedpro76&div=34&g_sent=1&casa_token=NXiBVMwycyEAAAA:QdBBpNZyfiZDKVj5fu_q84ghAJkpc_B_DjViyF2uu6HtGFCROOMzVctJecQSwOY_DP5ruys&collection=journals
- VAN GENT, L. (2013). *Handleiding Toetsingskader promoveren en degraderen*. Commissie van Toezicht. <https://www.commissievantoezicht.nl/documenten/handleiding-prom-degr/>
- VAN GINNEKEN, E. F. J. C., PALMEN, H., BOSMA, A. Q., NIEUWBEERTA, P., & BERGHUIS, M. L. (2018). The Life in Custody Study: The quality of prison life in Dutch prison regimes. *Journal of Criminological Research, Policy & Practice*, 4(4), 253-268. <https://doi.org/10.1108/jcrpp-07-2018-0020>
- VAUX, A. (1988). *Social support: Theory, research and intervention*. Praeger.
- WOLLESWINKEL, M. (1997). *Gevangen in moederschap: Gedetineerde vrouwen en het recht op family life*. Gouda Quint.